

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI FOLYÓIRATIRODALMUNK FEJLŐDÉSE*

1. Egészen a közelmúltban három új állam- és jogtudományi folyóirat (periodika) jelent meg. A Tudományos Akadémia idegen nyelvű állam- és jogtudományi lapja, az *Acta Juridica*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem idegen nyelvű periodikájának, az *Annales* első állam- és jogtudományi kötete és végül a Budapesti Állam- és jogtudományi Kar magyar nyelvű időszaki kiadványa, az immár harmadik magyar ún. kari *Acta*.**

Bizonyára hasznos és célszerű lesz, ha ennek alkalmából a Tudományos Akadémia e folyóiratának hasábjain rövid szemlét tartunk arról, hogy milyen utat tett meg és hol tart ma állam- és jogtudományi folyóiratirodalmunk. Célszerű és hasznos ez több szempontból is. Csak néhányra mutatva rá: egy ilyen áttekintés során bizonyos értelemben az Akadémia is beszámol tudományfejlesztő tevékenységéről; a társadalomtudományok más művelői egységes, átfogó képet alkothatnak az állam- és jogtudományok helyzetéről, hiszen ezt a folyóiratirodalom viszonylag hűen tükrözi; talán akad benne néhány követhető, hasznos megoldás vagy módszer; talán egyes társadalomtudományi témák komplex feldolgozásához hasznos tájékoztatást ad a jogtudományi folyóiratok profiljáról és jellegéről; utal folyóirataink külföldi fogadtatására, rávilágít meglévő hiányosságokra. Egyszóval: időszerűnek tűnik, hogy amikorkönyveinkről folyamatosan közlünk könyvismertetéseket és bírálatokat, röviden szóljunk folyóiratainkról is. Csak örvendetes, hogy az alkalmat ehhez három új folyóirat megjelenése adta.

2. A magyar állam- és jogtudományi folyóiratirodalom egyik orgánuma, az Állam- és Jogtudományi Intézet lapjaként és az egész magyar állam- és

* A fenti cím alatt itt közölt áttekintés nem azt a célt tűzte maga elé, hogy az állam- és jogtudományi folyóiratirodalom fejlődése keretében az egyes lapok hasábjain közzéteit cikkek szemléletét, módszerét, tudományos eredményeit, gyakorlati hasznosíthatóságát, tudományfejlesztő értékeit tárja fel, elemezze és értékeli. A cél inkább az, hogy az állam- és jogtudományi folyóiratokról általában, azok feladatairól és profiljáról, valamint arról adjunk összefüggő képet, hogy folyóirataink mennyire felelnek meg a különböző területeken folyó tudományos kutatás igényeinek, ezeket hogyan szolgálják. Amikor tehát jogtudományi folyóiratirodalomról beszélünk, akkor a folyóiratirodalom szót inkább alaki értelemben használjuk.

** Ez év januárjában indult meg egy ugyanevű fontos — bár elsősorban nem tudományos jellegű — jogi havilap, a *Döntőbíráskodás*, a Központi Döntőbizottság hivatalos értesítője.

jogtudomány fórumaként megjelenő *Jogtudományi Közlöny* több évtizedes múltira néz vissza. Jelen volt a századeleji kodifikációs harcoknál, a hurzsoá magyar jogtudománynak a feudalizmus erőivel szembeni lassú térhódításánál, megjelent a Horthy-korszak éveiben is. Részes, kifejezője és támogatója volt Magyarország története e szakasza retrográd társadalmi és politikai rendszerének. Akkor is, ha hasábjain teret engedett az adott viszonyok között pozitív tudományos törekvéseknek is. 1945 után aztán, éppen 15 éve, egy új jog kibontakozásának segítőtje lett. Ma már XV-öt számoló „új évfolyamai” — harcokkal teli úton bár — hamar a szocialista jog, a szocialista állam építésének orgánumává lettek. Elsősorban e lap hasábjain kísérhető végig az a forradalmi átalakulás, amelyen az egész magyar állam- és jogtudomány átment. A szocialista építésnek minden területén való megkezdése, a nagy feladat „lebontása”, differenciálása, egyes szakaszok sikeres befejezése természetesen egyre több és sokrétűbb feladatot állított a szocialista állam és jog gyakorlati és elméleti művelői elé. Az új megnövekedett feladatok új és megnövekedett utak és formák igénybevételének szükségét jelentették jogirodalmunk vonatkozásában is. A *Jogtudományi Közlöny* mellett ma már az állam- és jogtudományi folyóiratok egész spektruma áll előttünk: az *Állam és Igazgatás*, a *Magyar Jog*, az *Állam- és Jogtudományi Intézet Értesítője*, a három állam- és jogtudományi kar időszakos kiadványai, az ún. kari acták, az *Acta Facultatis Politico-Juridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis De Rolando Eötvös Nominata*, a *Studia Juridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata*, az *Acta Juridica et Politica Universitatis Szegediensis*, az idegen nyelvű *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae — Sectio Juridica*, az ugyancsak idegen nyelvű *Acta Juridica Academiae Scientiarum Hungaricae* és végül a Magyar Jogász Szövetség kiadásában francia és orosz nyelven megjelenő *Revue de Droit Hongrois*, illetőleg *Obzor Vengerszkovo Prava*. Egy bizonyítéka ez a kép annak a ténynek, hogy — amint ezt egy az *Állam és Igazgatás* újbóli megjelenése kapcsán nem is olyan régen közzétett cikk írja — „a szocialista építést szolgáló állam- és jogtudományunk fejlődésében kezdettől fogva jelentős tényező volt a folyóirati irodalom. A folyóirat természeténél fogva mozgékonyabb, időszerűbb, jobban tud a mindennapi élet gyakorlatában felmerülő konkrét feladatokhoz kapcsolódni, tágabb teret ad az építő bírálatnak, vitának, mint az önálló kiadványként megjelenő, mélyebb elmélyülést igénylő monografikus irodalom, amelynek számos előfeltétele — különösen a szocialista fejlődés első időszakában — nem is volt meg. Bár tudománytörténetünk még nem dolgozta fel rendszeresen ezt az időszakot, mindezek már ma is aláhúzzák az állam- és jogtudományi folyóiratok jelentőségét a szocialista építés elvi kérdéseinek kidolgozásában és a gyakorlati munka irányításában”.¹ Bizonyos, hogy folyóiratirodalmunk egészének általában az volt és

¹-os, Az „Állam és Igazgatás” megjelenéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1959. 7—8. sz. 428. old.

az ma is a feladata, ami ebből a jelentőségéből folyik. Egy-egy folyóirat ezen egységes feladat egy-egy sajátos szintjének, ill. viszonylag önálló részének minél teljesebb megoldását van hivatva szolgálni. Azzal természetesen, hogy része az egésznek és hogy bizonyos tevékenységi formái közvetlenül is az egész cél szolgálatában állnak. Ha a részfeladatokat nem is lehet egymástól, különösen az egésztől elválasztani, a tényekből és a kitűzött célokból mégis a következő — behatóan itt nem részletezhető — „munkamegosztás” olvasható ki.

A *Jogtudományi Közlöny* általában fóruma a gyakorlat és az elmélet találkozásának mind a szerzőket, mind a tárgyalt kérdéseket, mind a közölt munkák jellegét (módszerét és színvonalát) tekintve. Egyedül ezt a szerepet tartósan nem vállalhatta. Nyilvánvaló ui., hogy a fejlődés során ez mennyiségileg annyira megnövekedett igények kielégítését kellett volna jelentse, amelyek egy lap keretét már szétfeszítették volna. Ez a mennyiségi növekedés a lap profilját is túlságosan „elnyújtotta” volna az egyre szaporodó, kisebb jelentőségű, egyébként szintén fontos gyakorlati kérdések — a dolog természetéből folyóan nagy terjedelmet igénylő — gyakorlati-technikai taglalásától egészen a nagyobb, elvi jelentőségű problémák vagy a tudomány fejlődése szempontjából ugyancsak fontos történeti kérdések monografikus mélységű tárgyalásáig. Emellett az egész államapparátus átalakítása, az új államszervezet kiépítése és egészséges funkcionáltatása a jogtudományon belül az ezzel összefüggő kérdések hadának minél sokoldalúbb, különösen sürgető kidolgozását tette szükségessé. Ez egyrészt az *általánosan* állam- és jogtudományi Jogtudományi Közlöny profilját egyenletlenné tette volna, másrészt pedig a lap terjedelmét emelte volna a még célszerűnél nagyobbra.

A feladatoknak ez a differenciálódása és megnövekedése tette szükségessé a megfelelő megoldási formák megteremtését. Ebben a helyzetben, ebben a differenciálódási folyamatban született a Magyar Jogász Szövetség szerkesztésében havonként megjelenő *Magyar Jog*, amely elsősorban a gyakorlat folyóirata. Mind abban a vonatkozásban, hogy a benne tárgyalt kérdések többnyire egészen közvetlenül gyakorlati kérdések, mind pedig abban, hogy szerzői köre is nagyobb részt a gyakorlat képviselőiből tevődik össze. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy elvi szempontból is ne képviselne megfelelő színvonalat, csak annyit, hogy elsősorban nem elméleti, hanem gyakorlati beállítottságú. Ezt szolgálja a terjedelme és belső struktúrája is.

A másik folyóirat, amely ebben a differenciálódási folyamatban indult meg, a Minisztertanács keretében havonként kiadásra kerülő *Állam és Igazgatás* (1952-ig *Állam és Közigazgatás*). Jellegében sok tekintetben hasonló a Magyar Joghoz, amennyiben szintén erősen a közvetlen gyakorlati feladatok felé fordult. Csakhogy míg a Magyar Jog elsősorban a bírói gyakorlattal kapcsolatos jogterület fórumaként jelentkezett (teret biztosítva a Magyar Jogász Szövetség mint a jogászság társadalmi szervezetének egyéb kérdései számára is), addig az *Állam és Igazgatás* az államapparátus átalakítása, az új államszervezet

kiépítése és egészséges funkcionáltatása gyakorlati és elméleti kérdéseinek szentelte, illetve szenteli hasábjait.

A kezdeti időszakban a Jogtudományi Közlöny egyik lényeges feladata volt a Szovjetunió és a baráti államok állam- és jogtudománya eredményeinek hazai megismertetése, propagálása. Ez a feladat oly súllyal jelentkezett, hogy hamarosan egy önálló kiadvány kereteit érte el a Jogtudományi Közlöny mellékleteként kiadott *Szovjetjogi Cikkgyűjtemény* (1954-től megszűnéséig *Cikkgyűjtemény a Külföldi Jogi Irodalom Köréből*) formájában.

A szocialista magyar jogrendszer fontosabb jogintézményeinek a külföld számára történő dokumentális ismertetését szolgálja a Magyar Jogász Szövetség kiadásában *Revue de Droit Hongroise*, illetve *Obzor Vengerszkovo Prava* címen megjelenő periodika, amelyben francia és orosz nyelven a tárgyalt jogintézmények kapcsán egy-egy tájékoztató tanulmány és a tárgykörbe tartozó fontosabb jogszabályok kerülnek közlésre.

Mint magas szintű elméleti folyóirat 1957-ben indult meg a Magyar Tudományos Akadémia *Állam- és Jogtudományi Intézetének Értesítője*. Megindítását két tényező tette szükségessé. Egyrészt az, hogy bár a Jogtudományi Közlöny az Intézet folyóirataként szerepel, szerzői köre ennél jóval nagyobb (gyakorlatilag minden a jogtudomány iránt érdeklődő szerző részére nyitva áll, nagyobb részt nem is az Intézetben készült tanulmányok táplálják), és nem tudta már biztosítani az Intézet színvonalban és mennyiségileg örvendetesen fejlődő publikációs igényeit. Az Intézet ilyen értelmű fejlődése folytán másrészt szükségessé és lehetségessé vált olyan jellegű állam- és jogtudományi munkák közzététele, amelyek a Jogtudományi Közlöny kereteit mind módszerben, mind pedig terjedelemben meghaladták. Olyanoké nevezetesen, amelyek monografikus alapossággal (szélesebb elméleti bázissal, a történelmi fejlődés és a gyakorlati élet sokoldalú vizsgálatával, a külföldi joganyag és jogtudományi irodalom teljesebb számításba vételével) a szocialista állam és jog, valamint a szocialista jogtudomány elvi jelentőségű, fontosabb kérdéseit hivatottak feldolgozni, amelyek az adott kérdésekben az állami munkát magasabb, elvi-elméleti szinten segítik, illetve a szocialista jogtudomány egyes elméleti kérdéseivel foglalkoznak. Szükségessé és lehetségessé vált továbbá a burzsoá állam és jog lényegének az eddigénél magasabb szintű kritikai feltárása is.²

A fentiek illusztrálására példaképpen érdemes legalább egy néhány cikkre, illetve azok mondanivalójára utalni.

Szabó Imre „Hans Kelsen és a marxista jogelmélet” c. tanulmányában (I. köt. 1. sz. 5–36. old.) alapos elméleti bírálatnak veti alá a mai burzsoá jogfilozófia egyik legjelentősebb irányzatát. Feltárja annak osztálytartalmát, elméleti gyöngéit, következtelenségeit, monografikus alapossággal bontakoz-

² Az Állam- és Jogtudományi Intézet *Értesítője*, I. köt. (1957), 1. sz. Előszó, 4. old.

tatva ki az érintett kérdésekben a szocialista jogszemlélet álláspontját. Kovács István „Az államigazgatás meghatározása” (I. köt. 2. sz. 67—95. old.), Schmidt Péter „Decentralizáció és demokratikus centralizmus” (II. köt. 12. sz. 75—101. old.) c. tanulmányaikban *elméleti* színvonalon tárgyalják a címekben is kifejezésre jutó kérdéseket, mégis lényegesen segítették, illetve segítik a gyakorlatot, éppen mert átfogó, elvi bázist biztosítanak számára. Történeti és elméleti szinten tárja fel Világhy Miklós „A birtokvédelem problémájá”-t (I. köt. 2. sz. 143—177. old.), Eörsi Gyula „A prevenció és vétkekesség” (III. köt. 1. sz. 35—39. old.) kérdéseit, de épp ezzel adták a legtöbbet a közelmúltban hatályba lépett polgári törvénykönyv vonatkozó részeinek kodifikálásához. Sajátos az Értesítő egyetlen mellékrovatának a profilja is, amely az eddigiekben majdnem kizárólag csak könyvismertetéseket közölt részben külföldi, részben pedig magyar könyvekről. Ezek ui. nemcsak az adott könyvek informatív ismertetésére szorítkoznak. Ennél mélyebbre mennek: maguk is vetnek fel új problémákat, vitatkoznak a kérdéses könyv egyes tételeivel, egyik-másik vonatkozásban tovább mennek annak eredményein, újat is hoznak. Hogy csak egy-két példát említsünk. Nagy Lajos „Külföldi könyvészeti munka a magyar jog forrásairól” (II. köt. 1—2. sz. 151—162. old.), Mádl Ferenc „Eörsi Gyula: A tervszerződések” (I. köt. 2. sz. 315—325. old.) és Pap Tibor: „S. Szer: Családjog” (I. köt. 1. sz. 121—126. old.) c. írásaikban nemcsak egyszerűen ismertetik a jelzett könyv mondanivalóját, hanem vitatkoznak, érveket és ellenérveket sorakoztatnak fel, állástfoglalnak a könyv fontosabb tételeit illetően.

Profiljukat és feladatukat illetően bizonyos vonatkozásban azonos jellegűnek foghatók fel azok a folyóiratirodalmunkban sajátos periodikák, amelyek egyszerűen kari „Acta”-k címen ismeretesek. Ezek közül a legrégebbi múltra a szegedi kar „Acta”-ja tekinthet vissza: 1949-ben indult és jelenleg a VI. kötetnél tart (az egy kötetben megjelent munkák száma 4—15-ig terjed). Időrendben ezt a pécsi kar „Studia”-ja követi (1958), amely a 12. számnál tart. És végül egészen fiatal a budapesti kar „Acta”-ja, amely 1958 második felében hagyta el először a sajtót. E periodikák — bár bizonyos rendszerességgel jelennek meg — folyóiratoknak csak abban az értelemben nevezhetők, hogy egységesen szerkesztett formában, egy cím alatt, kötet és számjelzéssel (vagy egyszerűen csak sorszámozással) jelennek meg. A rendes folyóiratjelleghez azonban hiányzik náluk a rögzített periodicitás; csak tanulmányokat közölnek, egy szám egyenlő egy füzetrel (ez alól kivétel a budapesti kar „Acta”-ja, amely több tanulmányt tartalmaz). A kari „Acta”-k célja is sajátos — az egyetemi élethez és feladatokhoz idomult cél —, mint amennyire sajátos a szerkesztésük, szerkezeti struktúrájuk is. Ezt a célt a budapesti kar „Acta”-ja első számának beköszöntője a következőkben jelöli meg: „... egyfelől publikációs lehetőséget biztosít a kar... oktatóinak”, nyilvánosságot biztosít „a jogtudomány olyan ágaihoz tartozó műveknek... , amelyek területéről a szak-

folyóiratokban egyáltalán nem, vagy kisebb számban jelenhetnek meg tanulmányok, másfelől a kötetek célja az, hogy cserekiadványként eljuttassuk szerte a világra a társkarokhoz, kiváltképpen természetesen a szocialista országok jogi karaihoz... A karon folyó tudományos munkáról, bár nem keresztmetszetében, teljes betekintést nyújtva, de mozaikszerűen kíván beszámolni az Acta³. Ami már most az „Acta”-k cikkeinek spektrumát és színvonalát illeti, nehéz volna e keretben részletes, az egyes tanulmányok érdeméig menő értékelést adni. Lényegében átfogják az állam- és jogtudományok egészét, ha számszerűleg döntően olyan tárgyú tanulmányokról is van szó, amelyek történeti jellegük, vagy nagy terjedelmük, speciális egyetemi rendeltetésük miatt a szakfolyóiratokban nem mindig jutnának nyilvánosságra. A színvonal tekintetében az egyenlenség talán nagyobb, mint a szakfolyóiratoknál. Ez azonban részben abból is adódik, hogy nem egy tanulmány esetében fiatal oktatók első publikációs szárnypróbálgatásáról van szó. A kari „Acta”-k a már fent vázolt célon túlmenően több szempontból lényeges részei jogtudományi folyóiratirodalmunknak. Mindenekelőtt növelik a publikációs lehetőségeket. Ezen keresztül ösztönzőleg hatnak a kari tudományos élet fokozására, jelentősen hozzájárulnak — főleg a fiatalabb — oktatók tudományos fejlődéséhez, a jogi oktatás kulturáltságának emeléséhez. Jó szelekciót és széles házist biztosítanak a központi folyóiratok színvonalának emeléséhez.

Az állam- és jogtudományi folyóiratirodalomnak ebben a helyzetében indult meg 1959-ben a Magyar Tudományos Akadémia idegen nyelvű állam- és jogtudományi folyóirata, az *Acta Juridica*. Az *Acta Juridica* célkitűzése a szocialista magyar állam- és jogtudomány eredményeinek a külföld számára való megismertetése, hozzáférhetővé tétele. A szerkesztőbizottság a folyóirat első számában közzétett beköszöntőjében kifejezésre juttatja azt a meggyőződését, hogy a magyar szocialista állam- és jogtudomány már elérte azt a szintet, hogy eredményei számot tarthatnak a nemzetközi jogtudományi nyilvánosság érdeklődésére.⁴ Monografikus jellegű, magas szintű tanulmányai-
val, amelyek — feltárva és bemutatva Magyarország és a baráti államok jogtudományának eredményeit, számot vetve a burzsoá jogtudomány nézeteivel — a szocialista magyar jogrendszer legfontosabb kérdéseivel foglalkoznak (tanulmányrovat); könyvismertetései-
vel és a megvédett disszertációk annotációival, amelyek útján általános tájékoztatást ad a megjelenő jogtudományi munkák egész problematikájáról, az érintett munkák érdemi mondanivalójáról és eredményeiről (recensiones rovat), dokumentációs és tájékoztató közleményeivel, amelyekkel a magyar jogtudományi élet (kongresszusok, konferenciák, vitaulések stb.) fontosabb eseményeiről tudósít (varia-rovat), — több célt is kíván szolgálni. Ezek közül kettőt kell kiemelni. Az egyik az a törekvés,

³ Kádár Miklós, Bevezető. *Acta Facultas Politico-Juridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae*. Tomus I., Fasciculus I., 3—4. old.

⁴ *Acta Juridica*, Vol. I. (1959), fasciculi 1—2., 1. o.

hogya a magyar állam- és jogtudomány minél hathatósabban járuljon hozzá a szocialista állam- és jogtudomány nemzetközi méretű fejlődéséhez és fejlesztéséhez. A másik az a meggyőződés, hogy a szocialista jog hazai forrásból való, magas szintű tanulmányok útján történő ismertetése és megismerése a nem szocialista jogászai közvéleményt illetően sokban hozzá fog járulni a szocialista jog és jogtudomány tárgyilagosabb megítéléséhez. Röviden arról van szó, hogy a magyar állam- és jogtudomány művelői kötelezettségét érezték annak, hogy a jog fejlődéséért vívott tudományos küzdelmüket, ennek egyes eredményeit a nemzetközi jogtudományi élet nyilvánossága elé tárják. Bizonyos, hogy ezzel — a szocialista jogtudomány fokozottabb fejlesztése mellett — a nemzetközi megértés ügyét is szolgálják. Ezeket a törekvéseket, a magyar állam- és jogtudománynak emögött álló fejlettségét honorálta a Magyar Tudományos Akadémia, amikor az Acta Juridica megindítását lehetővé tette. Az évenként egy kötetben (két kettős számban) kb. 400—500 oldalon megjelenő folyóirat minden arra érdemes — általában magyar nyelven már megjelent, színvonalát és tudományos értékét tekintve időtállóan bizonyult — tanulmány számára nyitva áll. Az egyes tanulmányok vagylagosan angol, francia, német és orosz nyelven jelennek meg. A tanulmányokat két, a tanulmány közlési nyelvétől eltérő nyelven írott rezümé követi. A folyóirat ezzel is biztosítani kívánja az egyes tanulmányok problematikájának, eredményeinek minél nagyobb publicitását. A szerkesztőbizottság törekszik arra, hogy a lapon keresztül minél teljesebb képet adjon a magyar jogtudományi kutatásokról, azok eredményeiről: a szocialista állam és jog lényegéről, az egész jogrendszer és egyes ágazatainak főbb problémáiról, az elmélet nézőpontjairól és főbb tételeiről, a történeti diszciplinák lényegesebb fejezeteiről, a szocialista jog egésze keretében a magyar szocialista jogrendszer fejlődésének sajátosságairól, a burzsoá jogtudomány nézeteinek és eredményeinek mikénti értékeléséről. Egyszóval a szükségest és a lényegest arról, amit adott viszonyaink között a magyar állam- és jogtudomány jelent.

Bár az eddig megjelent másfél kötet még nem érthette el e kép teljességét, tartalma mégis alkalmas arra, hogy az eddig mondottak realitását bizonyítsa. A *tanulmány-rovatban* eddig a következő tárgyú (című) cikkek jelentek meg: Az államhatalmi és államigazgatási szervek hatáskörének kérdései (Bihari Ottó) Szükséghelyzet a nemzetközi jogban (Búza László), A konstanzi „bulla” hatása a főkegyúri jog fejlődésére (Csizmadia Andor), Prevenció és vétkesség (Eörsi Gyula), A semlegesség az Egyesült Nemzetek rendszerében (Hajdu Gyula), A büntetés és a büntetési rendszer kérdéseihez (Hámori Éva), Az ártatlanság véelme (Király Tibor), Az államigazgatás meghatározása (Kovács István), Az objektív felelősség történetéhez (Mádl Ferenc), Gustav Radbruch és a relativista jogfilozófia (Péteri Ferenc), A magyar földtulajdon-jog feudális jellegének megszűnése (Sarlós Márton), Decentralizáció és demokratikus centralizmus (Schmidt Péter), A Magyar Tanácsköztársaság állama és

joga (Szabó Imre), Az államigazgatási eljárási törvény jogorvoslati rendszere (Szamel Lajos), A tulajdonjog formái és a szocialista jogrendszer tagozódása (Világhy Miklós), A társadalomra veszélyesség és a bűnösség kapcsolata a bűncselekmény fogalmának felépítésében (Viski László), Az üzemi tanács és az üzemi kollektíva (Weltner Andor). — A *recensiones-rovat* többek között értékelte és bemutatta Szabó Imre: A burzsoá állam- és jogbölcsélet Magyarországon, Eörsi Gyula: A tervszerződések, Marton Géza: A római magánjog elemeinek tankönyve, Institutiok, Csanádi György: A megbízási jogviszony, Haraszi György: A Nemzetközi Bíróság joggyakorlata, Hajnóczy József közjogi politikai munkái (szerk.: Csizmadia Andor), Ádám Antal: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, Seres Imre: A földtulajdonjog a magyar mezőgazdasági termelészövetkezetben, Szamel Lajos: A jogforrás, és Viski László: Szándékosság és társadalomra veszélyesség című munkáját. — A *variarovat* egyebek között olyan jelentős vitákról ad részletes tájékoztatót, mint „a magyar népi demokratikus jogrendszer és tagozódása”, valamint „az államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata” tárgyában rendezett, nagy érdeklődést kiváltott vitaülések; érdemi beszámolót közöl olyan országos rendezvényekről, mint pl. az Alkotmány 10. évfordulója alkalmából rendezett Jogászkonferencia; annotálja a megvédett disszertációkat; rendszeresen beszámol a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának tevékenységéről stb.

Kétségtelen tény, hogy az Acta Juridica folyóiratirodalmunk fejlődésének újabb jelentős állomása. A fejlődés jelentős állomása a szónak abban az értelmében, hogy vázolt céljaival csak állam- és jogtudományi irodalmunk minőségi és mennyiségi színvonalának meghatározott fejlettségi állapotától feltételezetten indulhatott el útjára. Attól a fejlettségi állapotától feltételezetten, amelyet ma már elért, amelyet röviden vázoltunk. Nem arról van szó, hogy az Akadémia illetékes szervei egy, ezúttal az Acta Juridica megindítására vonatkozó aktussal (nem kis anyagi áldozattal is) növelték ügyintéző tevékenységüket. Ez a formai, a dologi feltételek biztosítását jelentette a meglévő és gyarapítandó tartalom kibontakoztatására.

A jogtudományi folyóiratról adott szemlét — az első megjelenés kronológiai sorrendje szerint — az Eötvös Loránd Tudományegyetem Annaleséinek első állam- és jogtudományi kötetével (Sectio Juridica, Tomus I., 1959) zárhatjuk. Évkönyv, mint a címe is mondja, amely kizárólag tanulmányokat tartalmaz (szám szerint 17-et) vagylagosan angol, francia, német és orosz nyelven. Rendeltetése, hogy magasabb szinten szolgálja a kari „Acta”-k egyik jelzett célját. Azt nevezetesen, hogy bizonyos hosszabb, esetleg 2—3 éves időközönként a kar keretében elért legjobb tudományos eredményeket minden külföldi érdeklődő, elsősorban természetesen a baráti államok testvérkarai számára hozzáférhetővé tegye. Épp ezért az Annales kötetei és tanulmányai nemcsak tudományos eredmények, de a testvérkarok közötti együttműködés a barátság

közvetítői is. Az első kötet 17 tanulmánya a professzori kar tagjainak egy-egy nagyobb cikkét öleli fel. Anélkül, hogy az egyes tanulmányok értékelésébe bocsátkoznánk, annyit meg kell állapítanunk, hogy az Annales örvendetes gazdagítását jelenti állam- és jogtudományi folyóiratirodalmunknak, hogy az első kötet a színvonalat tekintve méltó prológja a sorozatnak.

3. Ezen áttekintés kereteit meghaladja, hogy hosszabban szóljunk egyes folyóirataink külföldi visszhangjáról, bár e téren egészen hízelgő eredményekről számolhatnánk be.⁵

Nem vállalkozhatunk arra sem, hogy jogtudományi folyóiratirodalmunk egészének és az egyes lapoknak hiányosságait részleteiben feltárjuk. Csak néhány észrevételre szorítkozunk. Már többször felmerült annak szükségessége, hogy jogi sajtónk fejlessze ki a jogi publicisztika műfaját (fontosabb, éppen napirenden levő kérdések rövid és érdemi taglalását, bíráló és javasoló észrevételek kifejtését, — nem szükségszerűen monográfikus jelleggel). Az erre vonatkozó igény konkrétan az erre legalkalmasabb Jogtudományi Közlöny tekintetében merült fel. Ez a törekvés azonban mindeddig nem vezetett eredményre. Nem elég rendszeresen és nem mindig elég gyorsan reagál folyóiratirodalmunk a jogtudomány önálló művekkel jelentkező eredményeire. Míg az egyik oldalon a legtöbb könyvismertetés terjedelme túlméretezett, ami egyik-másik könyv, ill. lap tekintetében sok esetben helyeselhető, addig a másik oldalon sok kiadvány ismertetésére, értékelésére egyáltalán nem vagy csak nagyon későn kerül sor. Az egyes recenzió-rovatok így nem elég színesek, fárasztóak. Nem elég arányos a közlemények száma a jogtudomány különböző ágazatai tekintetében. Mindez arra utal, hogy a szerkesztés nem minden tekintetben elég rugalmas, nem mindig elég átgondolt és nem mindig elég szervezett. Nem egyszer az egyes tanulmányok színvonala is hagy kívánnivalót maga után. Nem mindig problémamentes a rendszeres és pontos megjelenés

⁵ Folyóirataink külföldön ma már általánosságban ismertek. Nemesak a baráti államok tekintetében, de azon túl is. Jellemző erre, hogy még magyar nyelvű folyóiratainkat, azok cikkeit is hasznosítják (tanulmányokban utalnak rájuk, nem egyet teljes egészében lefordítanak stb.), ami az érdeklődés egészen magas fokát jelenti. A kedvező és valóban érdemi fogadtatás azonban odáig is elmegy, hogy például az *Acta Juridica*-val számos külföldi jogtudományi folyóirat behatóan is foglalkozik. Példaképp elég csak két folyóirat értékelésére hivatkozni. A *Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo* így ír: „A folyóiratban közölt... valamennyi cikk magas elméleti színvonalat képvisel. Valamennyi cikk arról tanúskodik, hogy a szerzők kellő alaposággal tanulmányozzák a felvetett problémákat, hogy mindannyian jó tudományos felkészültségűek, és részleteikben ismerik a külföldi jogtudományi munkákat. A cikkek érdekes és eredeti következtetéseket tartalmaznak, és ha nem is lehet velük mindenben egyetérteni, mégis hozzájárulnak az egyes kérdések helyes megoldásának kidolgozásához, mert mély tudományos elemzés alapján készültek... Az új magyar jogi folyóirat a magyar jogászok komoly tudományos munkájáról tanúskodik és jelentős hozzájárulást jelent az egész világ jogászai között fennálló nemzetközi kapcsolatok megerősítésének ügyéhez.” (Sz. G. Kelina, Új magyar jogi folyóirat. SZGP, 1960. 3. sz. 139—141. o.) Elismerésre jutott az *Acta Juridica* a nyugati folyóiratoknál is. A *The International and Comparative Law Quarterly* 1960. évi első számában közölt recenzióban (Vol. 9. Part. 1. January 1960. 171. o.) pl. egyrészt örvendetesnek tartja, hogy az *Acta Juridica* révén hozzáférhetővé válik számos olyan magyar tudományos eredmény, amely a külföldi jogászok számára egyébként elveszett volna, másrészt megállapítja, hogy „a tanulmányok színvonala magas”.

(sok a kettős szám pl. az Állam- és Jogtudományi Intézet Értesítőjénél és a Jogtudományi Közlönyénél, gyakori az egyes számok megjelenésének túlzott elhúzódnása pl. az Állam- és Jogtudományi Intézet Értesítőjénél), ami részben a túl hosszú nyomdai átfutási idővel, a nem mindig megfelelő kéziratleadási fegyellemmel, ill. a szerkesztési munka esetenként hiányos szervezettségével függ össze. Ez egyrészt sérti azt az alapvető követelményt, hogy az olvasóközönség a folyóiratot a meghatározott időben kézhezkapja, másrészt károsan hat sok tanulmány hasznosíthatóságára, mert túl hosszúvá teszi a tanulmány megírása és megjelenése közötti időt. — Mindezek, és az esetleg még sorolható hiányosságok azonban nem olyanok, amelyek folyóiratirodalmunk érdemi színvonalát lényegesen csökkentenék és amelyeknek felszámolása a megoldhatatlan feladatok közé tartoznék.

Befejezésül csak a következő, általános megjegyzésre szorítokozunk. Minden tudományos munkában van valami közös, amit a német nyelv találóan Werdegang-nak nevez. Ez a Werdegang általában három fázisból áll. Kezdődik magával a *kutatással*, a kutatás során a kutató valamilyen *eredményre* jut, amit végül az eredmények *hasznosítása* követ. Az eredmények hasznosításának módja már minden tudományterületen más és más. Míg pl. egy műszaki kísérlet tudományos eredményeinek hasznosítása egyáltalán nem függ attól, hogy a kísérlet eredményeit publikálják-e vagy sem, addig a társadalomtudományi kutatások eredményei hasznosításának egyik feltétlenül szükséges formája, közvetítő eszköze az elért eredményeknek a szaksajtó útján való közzétevése. A tudomány elért eredményei innen áramlanak tovább a gyakorlat különböző területei felé. Ez a helyzet az állam- és jogtudományok tekintetében is. Kézenfekvő tehát azt mondani, hogy az állam- és jogtudományok olyan fejlettek, amennyire fejlett a jogtudományi publikációs tevékenység, amelynek egyik lényeges területe éppen a folyóiratirodalom. A vázolt kép alapján nem hathat túlzásnak az a megállapítás, hogy jogtudományi folyóiratirodalmunk — ha, mint röviden érintettük, vannak is még leküzdendő hiányosságai — általában megfelel azoknak az igényeknek, amelyeknek kielégítésére a fejlődés jelenlegi szakaszában hivatott.